

A Komplex Alapprogram szülői nézőpontból

Készítette:

Eszterházy Károly Egyetem - Komplex Alapprogram

Mérés, Értékelés, Minőségügy Munkacsoport

2020

Tartalom

1	A Komplex Alapprogram szülői nézőpontból.....	3
1.1	Szülői tapasztalatok a Komplex Alapprogram bevezetéséről („Élménysuli”).....	4
1.2	A szülők informáltsága és tájékozottsága a Komplex Alapprogramról.....	6
1.3	KAP programelemek szülői szemmel.....	11
1.3.1	Új pedagógiai módszertan bevezetése a tanórákon	11
1.3.2	Új délutáni alprogrami foglalkozások szülői megítélése	15
1.3.3	Házi feladat kérdésköre szülői nézőpontból.....	19
2.	Melléklet	25

Jelen dokumentum „A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából” (EFOP-3.1.2-16-2016-00001) – „Komplex Alapprogram bevezetése a köznevelési intézményekben” című pályázati program keretében készült. Készítette: Eszterházy Károly Egyetem - Komplex Alapprogram - Mérés, Értékelés, Minőségügy Munkacsoport. A munkacsoport folyamatos tájékoztatást nyújt a projekt eredményeiről és előrehaladásáról. További dokumentumok, jelentések elérhetők a <https://komplexalapprogram.hu/> „EREDMÉNYEK” menüpont alatt. Észrevételeiket, érdeklődésüket tisztelettel fogadjuk a torok.balazs.gyozo@uni-eszterhazy.hu címen.

1 A Komplex Alapprogram szülői nézőpontból

A Komplex Alapprogram kipróbálási szakaszába (2018/19) belépő intézmények – hasonlóan más iskolákhoz – változó intenzitású és irányú, de folyamatos kapcsolatot tartanak fenn a helyi külső környezettel – a fenntartóval, a helyi önkormányzat képviselőivel, civil szervezetekkel és a helyi közösségekkel. Az iskolarendszeren kívüli szereplőkkel, érdekcsoportokkal folytatott együttműködés jellegét, lehetőségeit nagymértékben meghatározza a helyi társadalmi közösség társadalmi, kulturális, vallási és etnikai háttere, hovatartozása. Az iskola társadalmi környezete változó képet mutat településtípus, iskolatípus és az iskola fenntartója szerint. Az iskola a helyi közösség tagjai közül a legszorosabb kapcsolatban az intézménybe járó tanulók családjával van. A szülők társadalmi- és gazdasági helyzete, az általuk birtokolt kulturális erőforrások jellege, valamint szociális kompetenciáik – közvetett módon, de meghatározzák az iskolában folyó tanítási-, tanulási folyamatok jellegét.

A Komplex Alapprogram koncepciója szerint az iskola és a szülők közötti kapcsolatrendszer partneri viszonyra alakítása, az intézményes nevelés-oktatás iránti bizalom megteremtése és fenntartása hozzájárulhat a program céljainak eléréséhez. A szülőkkel való szorosabb együttműködés, a helyi közösség eltérő mértékű aktivitásának, elvárásainak figyelembevétele, a szülői elkötelezettség növelése motivációs erőként hathat a tanulók iskolai előrehaladására. Ezentúl pozitív hatást gyakorol a gyermek iskolán belüli közérzetére, „jóllétére”, valamint megkönnyíti az intézményes normák elfogadását és a beilleszkedést.

A Komplex Alapprogram koncepciója szerint a Komplex Alapprogram közvetett célcsoportja a korai iskolaelhagyásban veszélyeztetett tanulók. A szülő, az egyes tanulón keresztül vonható be az iskola életébe és válik megszólíthatóvá az iskola és az otthon viszonyrendszerében. Cél, hogy az iskola és a szülők közötti kapcsolatrendszer partneri viszonyra alakuljon, mert ez hozzájárulhat a korai iskolaelhagyás megelőzéséhez (K. Nagy és mások. 2018).

A szülői jelentés célja

A szülői jelentés elsődleges célja, hogy átfogó képet adjon a Komplex Alapprogramot bevezetett intézmények 4. évfolyamos tanulók szüleinek nézeteiről, tapasztalatairól a program bevezetésével kapcsolatban. A „Jelentés” részletesen bemutatja a KAP-ról való tájékozottságuk mértékét, a programelemekhez (DFHT, alprogramok) kapcsolódó szülői véleményeket.

A szülői jelentés adatforrásai

A Komplex Alapprogram kipróbálási szakaszába belépő oktatási intézmények esetében a különböző célcsoportok (pedagógus, intézményvezető, tanuló, szülő, képzők) KAP programhoz való viszonyulását – azonos mintán, de eltérő adatfelvételi módszerekkel mértük. Az intézményvezetői interjúk, a pedagógus online kérdőíves lekérdezés mellett a tanulói- és a szülői adatfelvétel papíralapon történt meg – a vizsgált időszak (2018/19) elején és végén. Mind az évkezdő és évváró szülői adatfelvétel a 4. évfolyamos tanulók szüleinek körében zajlott, önkéntes jelleggel. Az évkezdő szülői adatfelvétel esetében 1804 szülői választ elemeztünk, melyből 261 a kontrolliskolákba járó tanulók szülei voltak. Az évváró adatfelvétel esetében 1353 esetszám jelenti az elemzés alapját, melyből 136 a kontrolliskolába járó tanulók szüleinek adatait jelentik.

Mérőeszközök: Évkezdő szülői kérdőív (KAP - MÉM 2018d), Évzáró szülői kérdőív (KAP - MÉM 2019j).

A 2018/19-es tanév során – a KAP program kipróbálási szakaszában – az igazgatói- és pedagógus interjúk mellett szülői fókuszcsoportos interjúk is készültek. Ez az adatfelvétel egy kisebb almintán valósult meg, melynek eredményeként 48 pilot iskolából 33 intézmény került kiválasztásra. A kiválasztásnál többféle szempontot mérlegeltünk; egyrészt a településtípust, az iskola nagyságát, másrészt az évkezdő pedagógus adatfelvételből származó – szülő-iskola viszonyrendszerére vonatkozó adatokat.

A kvalitatív vizsgálat célja a szülők iskolával, a tanulással kapcsolatos attitűdjeinek pontosabb megismerése, a KAP programhoz kapcsolódó nézeteik feltárása. Az adatfelvétel módja fókuszcsoportos beszélgetés volt, melyen az osztályfőnökök által kiválasztott 4. évfolyamos tanulók szülei vettek részt. A kiválasztás módja következtében többnyire aktívabb, bevonódásra kész szülők lettek az interjúalanyok. Átlagosan 3-4 fő jelent meg ezeken beszélgetéseken, melyeknek az iskolák adtak helyszínt.

A 2019 februárjában-márciusában lebonyolított szülői fókuszcsoportos interjúk fő témakörei a Komplex Alapprogram megvalósulása köré szerveződtek. Az elemzés során arra fókuszáltunk, hogy a KAP iskolai megvalósulását – a projekt közvetett célcsoportján – a szülői nézeteken, véleményeken keresztül láttassuk.

A KAP-MÉM által szervezett adatfelvételeken kívül az Oktatási Hivatal által készített jegyzőkönyvek (n=24) elemzésére is sor került, amelyeket ebben a jelentésben is témakörönként megjelenítünk.

Mérőeszköz: Szülői fókuszcsoportos interjúterv (KAP - MÉM 2019i)

1.1 Szülői tapasztalatok a Komplex Alapprogram bevezetéséről („Élménysuli”)

A szülői fókuszcsoportos interjúk tapasztalataiból az látható, hogy általánosságban a szülők nincsenek az élményközpontú tanulás ellen, mivel minden szülő alapvetően azt szeretné, ha gyermeke az iskolában jól érezze magát. Az első félév tapasztalatai is azt mutatják, hogy az új pedagógiai módszertan (DFHT) által vezetett tanórák tetszenek a gyerekeknek. A szülők szerint érzékelhetően növekedett a gyerekek közti interakció, ami a szünetekben, a délutáni szabadidő sávjában, vagy akár az iskolán kívüli időszakban is tetten érhető. Többet beszélgetnek, többet játszanak együtt azokkal a gyerekekkel is, akikkel eddig nem tették, nyitottabbak lettek mások felé.

Az „Élménysuli” alapvetően jó hívszóként jelent meg a szülők körében, pozitívan fogadták az ezzel együtt járó változást. Ugyanakkor – elsősorban a magasabban kvalifikált, ambiciózus szülők – tartanak attól, hogy gyermekeik tanulmányi előrehaladása nem lesz olyan intenzív, ahogy ezt a standard felvételi követelmények megkívánják. Sokan már most érzékelik a délutáni tanulás hiányát, a feladat- és felelősségtudat háttérbe szorulását. Megfogalmazzák félelemeiket és aggodalmukat a magas tantervi követelményektől, az elmaradó gyakorló feladatok következményeitől, és talán szokatlan módon a kudarcélmény hiányától. Egy apai jelzés szerint nemcsak „élménykedésből” áll az élet. A kötelező, monotonitást kívánó feladatok háttérbe szorulása egyes szülőknél kérdéseket vet fel.

A MÉM-Adatfelvételi Csoport asszisztensi visszajelzéseiből és a fókuszcsoportos interjúkból a következő előnyök és hátrányok vázolhatók fel, ami az élményközpontú oktatással szorosabban kapcsolatba hozhatók.

Komplex Alapprogram előnyei:

- élményszerű iskolai légkör
- kevesebb iskolai szorongás
- magasabb fokú együttműködés, több kommunikáció a társakkal

Komplex Alapprogram hátrányai:

- házi feladat hiányában kevesebb gyakoroltatás
- feladattudat, felelősségtudat háttérbe szorulása
- több délutáni elfoglaltság, nagyobb leterheltség, kifáradás

„Az én fiamnak sokkal jobb lett az osztálytársakkal a viszonya is. Sokkal jobban együtt vannak, sokkal jobban együtt játszanak, élményekkel jön haza, úgyhogy nagyon jó, én, ami negatívum, így van, hogy a tanulás az otthonra is marad, szerintem alapvetően a tananyag sok a gyerekeknek, én ezt érzem.” (KAP iskolai interjúk. OM: 202748 003)

„Az élmény sulinak ne az legyen a lényege, hogy annyira jól érezzék magukat, hogy aztán meg maga a tanulás meg ami tényleg fontos feladat az háttérbe szoruljon, hanem valahogy a kettőt együtt hatékonyan, és ez múlik a pedagóguson is, hogy ezt tudja ezeket végrehajtani, mert ezek a csoportokba dolgoznak, én azt vettem észre, hogy a közösséget meg nagyon építi, meg tehát az olyan gyerekekkel a kapcsolatot, aki egyébként nem játszott egymással mondjuk szünetben, azokat egy kicsit összehozza. Tehát ilyen közösségkovácsoló szerepe szerintem mindenképp van, csak néha a gyerekek máshogy értelmezik, és azt hiszik, hogy ide szórakozni jönnek. Az meg a másik véglet, szerintem.” (KAP iskolai interjúk. OM: 031517 001)

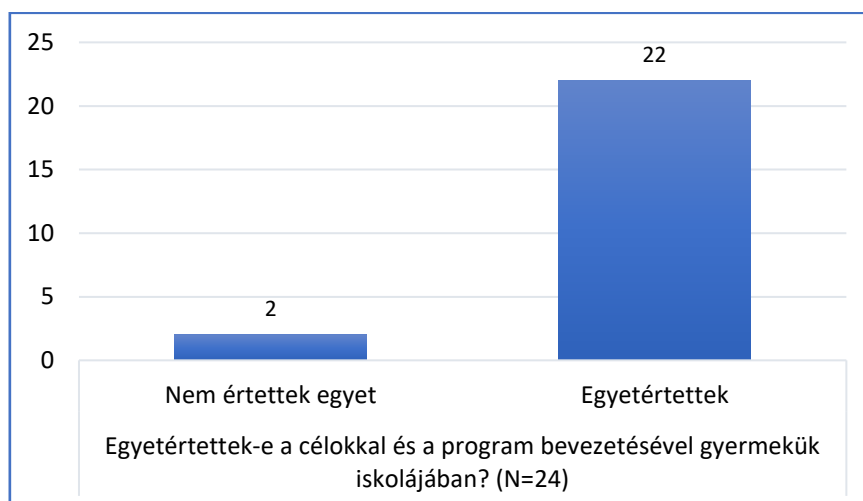
„Én úgy gondolom, hogy azért a gyerekek a negatívval is szembe kell nézni, nem csak a pozitívval, én szerintem, ez az én véleményem. Tehát én úgy gondolom, hogy túl sok pozitívot kapnak a gyerekek, amit ők teljesen másképp értelmezik. Azt mondják, hogy jó itt megkapod az anyagot, otthon nem szükséges hozzá tanulnod, akkor ő azt úgy értékeli magában, hogy akkor ezt én itt megtanultam, megkaptam az anyagot, és akkor otthon annyi dolgom van, hogy bepakoljak holnapra. Ha..., mert sokszor halljuk azt az osztályfőnöktől, hogy igen-igen lemarad a cucc is, mert nincs büntetés érte, nem csinálja meg a házit, mert nincs büntetés érte, nem csinálja meg a házit, mert nincs büntetés érte. Felírja a házi feladatot a tanár néni a táblára, és nem írja le, mert nem hajlandó, mert nincs büntetés érte.” (KAP iskolai interjúk. OM: 031517 001)(KAP iskolai interjúk. OM: 031517 001)

„...énekeljünk, táncoljunk rajzoljunk stb. és ugye nyomjuk a tabletet, tehát ez meg van tehát én is látom és nagyon nehéz leültetni, hogy olvassunk könyvből.” (KAP iskolai interjúk. OM: 032366 001)

Összességében a Komplex Alapprogram kipróbálási szakaszáról, és annak iskolai megvalósulásáról – az évközi /évvégi adatfelvételek alapján – egy összetett kép rajzolódik ki, melyben pozitívumként megjelennek az élményközpontúság, az erősödő szociális készségek egyes elemei, negatívumként pedig fellelhető a feladat- és felelősségtudat háttérbe szorulása, valamint az alapkészségek fejlesztésére fordítható időtartam csökkenése.

Az Oktatási Hivatal szülői fókuszcsoportos interjúi alapján a Komplex Alapprogram iskolai bevezetésének szülői legitimáltsága kifejezetten magasnak mondható. A 24 helyszínen megkérdezett szülői csoportokban csupán két helyen érkezett jelzés arra vonatkozóan, hogy a Komplex Alapprogram által előidézett – és észlelt – változásokat kedvezőtlennek ítélik a szülők, ezért nem értenek egyet a program céljaival és annak iskolai bevezetésével (1. diagram).

1. diagram A szülők egyetértése a Komplex Alapprogram céljaival és a program bevezetésével gyermekük iskolájában az Oktatási Hivatal által készített fókuszcsoportos interjúk alapján

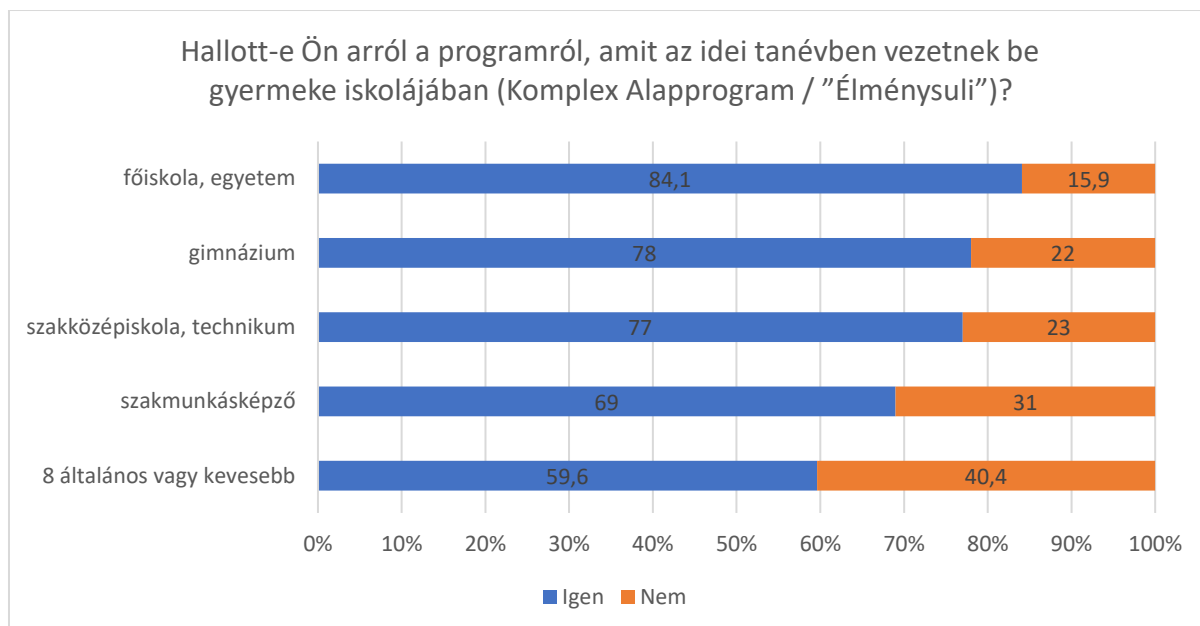
Forrás: (Bagdiné, Rákóczi 2019d; Bánné, Rákóczi 2019g; Bánné, Rákóczi 2019n; Gyurkó, Rákóczi 2019h; Gyurkó, Rákóczi 2019q; Hamar, Mózes 2019d; Harnosné, Makláriné 2019k; Hirschné, Makláriné 2019j; Hirschné, Makláriné 2019m; Hodossy, Kézy 2019d; Hodossy, Kézy 2019m; Karászi, Rákóczi 2019a; Kaszásné, Mészáros-Vásárhelyi 2019e; Kaszásné, Mészáros-Vásárhelyi 2019k; Kaszásné, Mészáros-Vásárhelyi 2019o; Nagyné, Makláriné 2019f; Pósta, Mészáros-Vásárhelyi 2019h; Sándor, Mózes 2019d; Sári, Schlotter 2019e; Sárközi, Rákóczi 2019i; Sárközi, Rákóczi 2019q; Szontagh, Kézy 2019e; Szőke-Milinte Enikő, Kézy 2019; Szűcs, Mészáros-Vásárhelyi 2019f)

1.2 A szülők informáltsága és tájékozottsága a Komplex Alapprogramról

Az évkezdő kérdőíves adatfelvétel adatai alapján az látható, hogy a válaszadó szülők 72,4%-a hallott a Komplex Alapprogramról (N=1460). Az évről-évre vizsgáltnál ugyanerre a kérdésre 86,0% válaszolt igennel és 14%-uk nem hallott erről a programról (N=1165). A kereszttábla-elemzések azt mutatják,

hogy a magasabb iskolai végzettségű szülők tájékozottabbak voltak a KAP-ról, mint az alacsonyabb társadalmi státuszúak ($p < 0,001$) (lásd: 2. diagram).

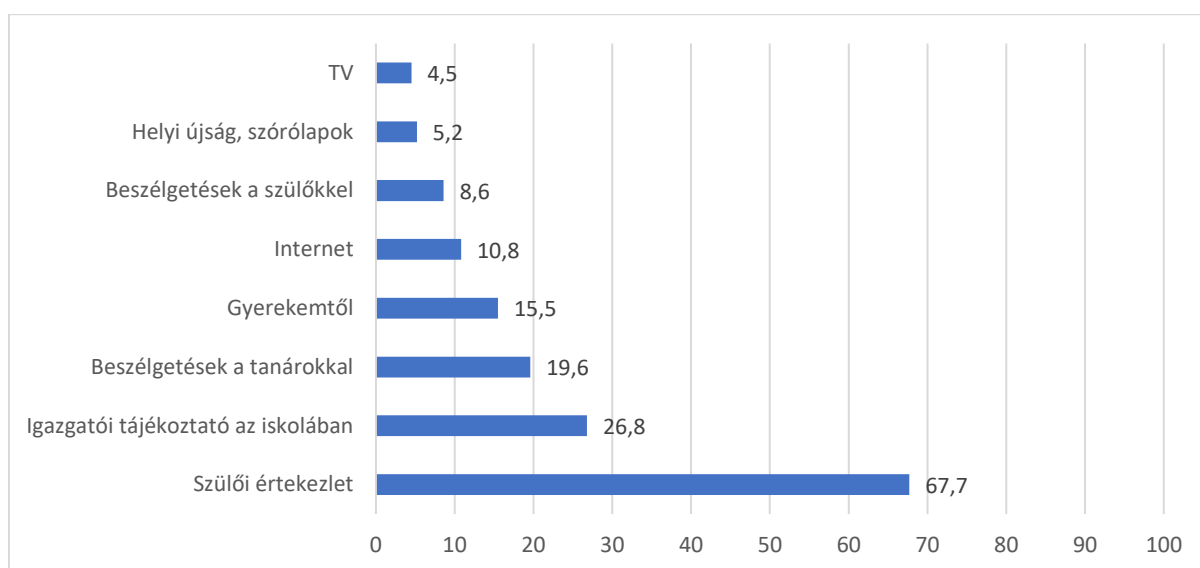
2. diagram A szülők KAP-informáltsága a gyermek édesanyjának (nevelőanyjának) legmagasabb iskolai végzettsége alapján. (Szülői válaszok %-ban, $N=1415$, $p < 0,001$)

Forrás: KAP-MÉM Szülői évkezdő kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2018 október)

Az alábbi táblázat adatai jelzik, hogy melyek voltak azok a fórumok, csatornák, ahonnan a tanév kezdetén tudomást szereztek a programról a szülők. Látható, hogy a tájékoztatás mindenekelőtt az iskolában szervezett fórumokon zajlott (szülői értekezlet, igazgatói tájékoztató), kisebb arányban informális beszélgetések útján (pl. beszélgetések tanárokkal) (lásd: 3. diagram).

3. diagram Honnan hallott a Komplex Alapprogramról („Élménysuliról”)? N=1543

Forrás: KAP-MÉM Szülői évkezdő kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2018 október)

A fókuszcsoportos interjúk során megkérdezett szülők többnyire arról számoltak be, hogy a tájékoztatás a KAP-ról tanév elején – szeptemberben – megtörtént. Ez többnyire szülői értekezleteken, de egyes intézményekben – iskolai szinten – is zajlott. Ez utóbbi esetekben az igazgató számolt be a szülőknek a várható változásokról. Tájékoztató füzetek, illetve szóróanyagok többnyire eljutottak hozzájuk. Egyes szülők, családok a KAP program kötelező jellegét kifogásolták, mely nem feltétlenül illeszkedik gyermekük iskoláztatásával kapcsolatos igényeikhez, elképzeléseikhez.

„Én úgy tudtam volna ezt jobban elképzelni, hogyha mondjuk felmenő rendszerben kezdik ezt az egészet, vezetik be. És akkor mondjuk én eldönthetem, hogy beíratom-e a gyerkőcömet egy ilyen élménysuliba, mondjuk első osztálytól kezdve. Mert, hogy most belecsöppentek negyedikben mondjuk, és ugye visszaélnék ezzel a házi feladatos dologgal is.” (KAP iskolai interjúk. OM: 031517 001)

Az interjúrészletek szerint az évkezdő tájékoztatás elsősorban a KAP bevezetésének tényére szorítkozott, a program tartalmi elemeiről még nem jutott el elegendő információ a szülőkhöz. Ez részben betudható a pilot program kezdeti bizonytalanságainak, akár az igazgatók, akár a pedagógusok tájékoztatatlanságának. Ebben az időszakban jellemző volt, hogy a szülők nem tudták, hogy pl. mi alapján válasszanak alprogramot gyermeküknek.

Tájékoztató füzetek, szóróanyagok, honlap:

- A szórólap kissé bonyolult és tömör volt. Egyszerűbb, érthetőbb tájékoztatás kellene a „szülők nyelvére lefordítva”. (KAP iskolai interjúk. OM: 201180 001)
- Kevés tájékoztatás, a kiadványokról szó sem esett; egy összevont szülői értekezlet kevés volt, nem tudtak kérdezni; több információt szeretnének papír alapon (KAP iskolai interjúk. OM: 031863 001)

- Szülői értekezlet is volt és szórólapot is kaptak, de túl sok információ volt, nem tudták felfogni; inkább szóbeli tájékoztatást kérnek (KAP iskolai interjúk. OM: 201678 001)

A KAP honlapját az OH jegyzőkönyvei szerint kevesen ismerik; öt intézményben említették a szülők, hogy ismerik, 19-ben, hogy nem ismerik a KAP honlapját.

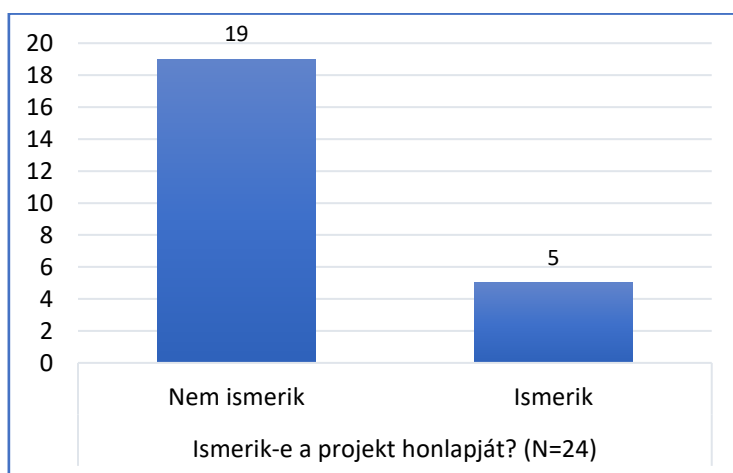
„Az interjúalanyok ismerik a projekt honlapját, figyelemmel kísérik azt. Elmondásuk szerint nagyon tetszenek a feltöltött videók, és azt is kiemelték, mennyire naprakész információkat találnak rajta. Megemlítették a projekt Facebook oldalát is, többen arról is tájékozódnak.” (Nagyné, Makláriné 2019)

„A szülők az interjú előtt megnézték a honlapot, praktikusnak, átláthatónak tartják. Segíti a rálátásukat a programra, hasznosnak vélik, mivel a gyakorlatban ők nem látják a megvalósítás folyamatát.” (Sárközi, Rákóczi 2019a)

„Ismerik, jó hangulatú a honlap a játszva tanulásra utal.” (Szőke-Milinte Enikő, Kézy 2019)

A projekt honlap eddigi szerepét bemutató adat, hogy az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúk szerint a megkérdezettek többsége nem ismerte a honlapot.

4. diagram A projekt honlapjának ismertsége a szülők körében az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján

Forrás: lsd. az 1. diagram forrását

Tájékoztatás tartalmi elemeire vonatkozóan a Mérés, Értékelés Munkacsoport által készített interjúk alapján az derült ki, hogy:

- a tájékoztatás a csoportmunkára koncentrál, az alprogramokról nem igazán tudnak a szülők (KAP iskolai interjúk. OM: 032487 001)
- a szülők nem tudják, mit is tartalmaznak a délutáni órák, mit tanulnak (KAP iskolai interjúk. OM: 201228 006)

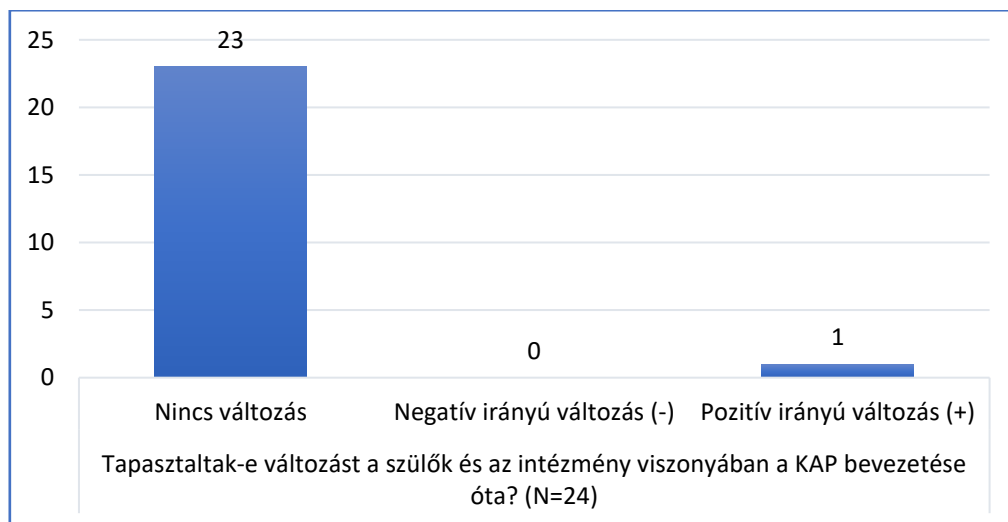
- az alprogramokról, délutáni foglalkozásokról kevés információjuk volt, csak egy új programnak gondolják (KAP iskolai interjúk. OM: 200987 001)

Az évkezdő tájékoztatást követően egyes szülők igényelnék a folyamatos visszajelzést a program megvalósulásáról. Ez lehet nyílt nap, (videók) ahol láthatnák gyermekeiket tanórai tevékenység közben, vagy a félévi szülői értekezleten egy osztályfőnöki beszámoló keretében, ahol ismertetnék az éppen aktuális helyzetet pl. az alprogramokról, vagy a házi feladat kérdéséről. Hiányolják a KAP programmal kapcsolatos pedagógiai tapasztalatokat, melyek a tanórai munka során felmerülnek.

„Igazából az osztályfőnök azért tájékoztat bennünket, meg az internetes kapcsolat elősegítette azt, hogy rak föl róluk ilyen kis videószerűségeket, ugye akik így hozzájárultak, szinte mindenki szerintem az osztályból, szereti látni, hogy dolgozik a gyermek.” (KAP iskolai interjúk. OM: 201180 001)

Az Oktatási Hivatal által a monitoring eljárásokban bonyolított szülői interjúk adatfelvételek során kapott eredmények azt mutatják, hogy az intézmények és a szülők kapcsolata érdemben nem változott. Csupán egy esetben jelezték vissza a fókuszcsoportos beszélgetésen megkérdezettek, hogy javult kapcsolatuk az iskolával a Komplex Alapprogram bevezetése óta.

5. diagram A szülők és az intézmény kapcsolatának változása a Komplex Alapprogram bevezetése óta az Oktatási Hivatal szakértői által készített szülői fókuszcsoportos interjúk alapján

Forrás: lsd. az 1. diagram forrását

1.3 KAP programelemek szülői szemmel

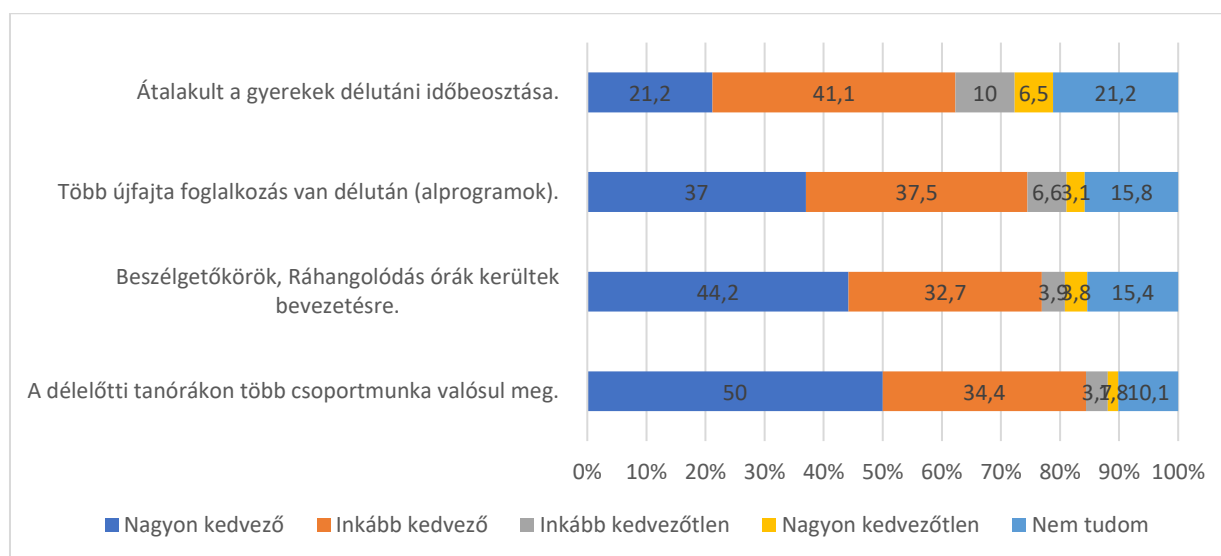
Az alábbi alfejezetekben a Komplex Alaprogram által bevezetett új programelemeket mutatjuk be szülői nézőpontból. Ebben az esetben nem közvetlenül a tanulók iskolaélményéről kapunk képet, hanem a szülők szemével láttatjuk azokat a jelenségeket, melyek újdonságként kerültek be a tanulók délelőtti- és délutáni napirendjébe. Szülői nézeteket, véleményeket mutatunk be az új pedagógiai módszertanról (DFHT-KIP), és az új délutáni alprogrami foglalkozásokról.

1.3.1 Új pedagógiai módszertan bevezetése a tanórákon

A 2018/19-es tanév során – a KAP program kipróbálási szakaszában – felmérés készült a 4. évfolyamos tanulók szüleinek körében az egyes programelemek megítéléséről. Nemcsak a délutáni időszávba illeszkedő alprogrami foglalkozásokról kérdeztük meg őket, hanem a délelőtti tanórákról, az új pedagógiai módszertanról, a DFHT-KIP-es órákról. A szülők jellemzően nem ismerik a programelemek szakterminusait, ehelyett a „csoportmunka”, „csoportfoglalkozás” kifejezést használják. Ennek ismeretében kérdeztük meg az évzáró szülői kérdőíves adatfelvétel során a szülőket (N=1217) arról, hogy mennyire tartják kedvezőnek azt, hogy a délelőtti tanórákon több csoportmunka valósul meg. A válaszadó szülők (N=1167) nagy arányban (84,4%) jelölték kedvezőnek ezt a változást. Közel 10%-uk nem tudta megítélni, s csak 5,5%-uk vélekedett negatívan erről az új pedagógiai módszertanról. A válaszadási arányokon túl az alábbi táblázat azt is jelzi, hogy éppen a vizsgált programelem (DFHT) kapott a legkedvezőbb megítélést a szülők körében (lásd: 6. diagram).

Megvizsgáltuk ezt a kérdést a tanuló családi háttere felől, de nem találtunk ebben az esetben szignifikáns összefüggést az anya iskolai végzettsége és a délelőtti csoportmunkára épülő tanóra megítélése között.

6. diagram Ebben a tanévben több területen is változás volt a programot bevezető iskolákban. Ön mennyire tartja kedvezőnek gyermeke szempontjából az alábbi változtatásokat? (Szülői válaszok %-ban, N=1217).

Forrás: (KAP - MÉM 2019c. június) KAP-MÉM szülői évzáró kérdőíves adatfelvétel

A kérdőíves adatfelvételen túl a 2018/19-es tanév során – a KAP program kipróbálási szakaszában – szülői fókuszcsoportos interjúk is készültek abból a célból, hogy árnyaltabb képet kapjunk a KAP által bevezetett programelemekről, és azzal összefüggésben lévő változásokról. A 2019 februárjában-márciusában lebonyolított szülői fókuszcsoportos interjúk fő témakörei a Komplex Alapprogram megvalósulása köré szerveződtek.

- KAP program – szülők tájékoztatása
- „Élménysuli” az iskolában (délelőtt, délutáni időszáv)
- A gyermek iskolatapasztalata
- Szülői elképzelések gyermekük jövőjéről

Az elemzés során arra fókuszáltunk, hogy a KAP iskolai megvalósulását – a projekt közvetett célcsoportján – a szülői nézeteken, véleményeken keresztül láttassuk. Kiemelt figyelmet fordítottunk a program azon elemeire, melyek problematikusnak tűntek szülői nézőpontból.

A délelőtti időszávról a megkérdezett szülők alapvetően pozitívan nyilatkoztak. Elsősorban azért tartják jónak az újfajta pedagógiai módszer bevezetését, mert gyermekeik megtanulnak együttműködni másokkal, nyitottabbá válnak egymás felé, és önkifejezésük, kommunikációjuk is érzékelhetően fejlődik.

Új pedagógiai módszertan („Csoportmunka”) előnyei:

- A gyermekek élvezik ezeket a pozitív élményű tanórákat.
- A szülők a csoportmunkát látják benne, mely megtanítja gyermeküket együttműködni másokkal.
- Nagyobb fokú elfogadás, tolerancia figyelhető meg az osztálytársak, iskolatársak felé, ami elsősorban viselkedésben nyilvánul meg.
- Érzékelhető attitűdbeli változás – zárkózottabb tanulók megnyílnak, bátrabb viselkedés, kérdés, pozitív megerősítés, nagyobb önbizalom figyelhető meg, ami a személyiségfejlődésben is pozitív változást generálhat.
- Több kommunikáció, több együttes tevékenység (pl. játszás) valósul meg, ami átterjed az iskolai élet más területeire is.

„Én személy szerint én örömmel vettem, mert én jónak tartom azt, hogy ha felnő a gyerekünk, akkor ez által könnyebben be fog tudni illeszkedni és jobb csapatmunkás lesz idézőjelben, mert azért a Komplexnek hála így csapatokban is megtanul dolgozni és jobban értékeli a csapatban elért sikereket, mint egyébként teszem fel mi is, hogy azért nekünk meg kellett tanulni csapatban dolgozni, de erre a gyerekek most az általános iskolán belül tehát megtanulják és én azt gondolom, hogy nagy előnyére válik a gyerekeknek.” (KAP iskolai interjúk. OM: 029145 001)

„És nem így mondja el a gyerek, hanem, hogy csoportmunka volt és jó voltam és akkor én álltam ki tanárnénihez és én mondtam. És én azt gondolom, hogy mióta ez van, bár azóta még

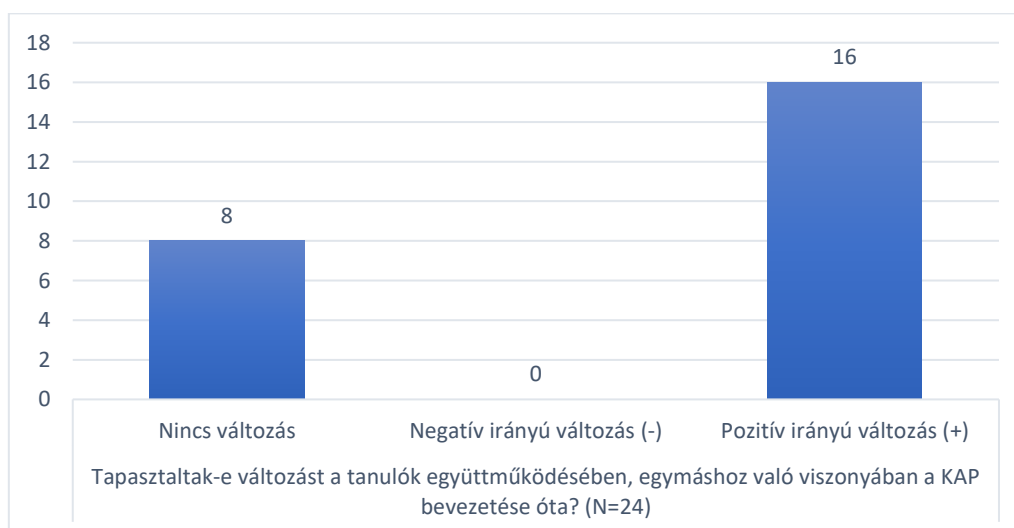
csak egy félév telt el, tehát az első félévet hagytuk magunk mögött, hogy észre lehet venni a gyerekeken. Én ezt úgy gondolom, hogy otthon biztos, hogy ti is észreveszitek, hogy valamilyen úton-módon a gyerekek a javára válik. Tehát nem csak az a célja ennek az egésznek, hogy csoportban megtanuljon a gyerek, hanem ezáltal az iskolatársait, a körülötte lévőket is jobban elfogadja. [...] Tehát, hogy nem csak kőkeményen a tanulásban, hanem maga a gyerek viselkedése. Ez már most észrevehető, hogy a jövőben ez még jobban így lesz.” (KAP iskolai interjúk. OM: 029145 001)

„...ugye a gyerekek megszokták azt azért, hogy önmaguktól kell mindent megoldani és most hirtelen ott lettek nem tudom hányan az asztal körül, de nagyon jól kezelték. Tehát szerintem annak ellenére, hogy ez könnyebbség is volt esetleg egy adott feladatnál, de azért tudták azt, hogy ezt majd a későbbiekben úgyis önállóan kell megcsinálniuk, úgyhogy úgymond hamar ráláttak erre a dologra és nagyon szeretik.” (KAP iskolai interjúk. OM: 201180 001)

„Élvezik, úgy tűnik élvezik ezt a fajta tanulási módot meg szerintem a saját egyéni fejlődésükben is fontos szerepe lehet. Ugye vannak jobbképességű gyerekek, akik úgymond próbálnak segíteni azoknak, akik kevésbé jobbképességűek, vagy valamiért nem úgy haladnak és szerintem ez az ő fejlődésükben, a személyiségfejlődésükben ez nem egy rossz dolog.” (KAP iskolai interjúk. OM: 201226 001)

Az Oktatási Hivatal által gyűjtött adatok szerint is jellemzően pozitív változásokat észleltek a szülők a tanulók együttműködésében, egymáshoz való viszonyában. A 24 adatfelvételi helyszín közül 16 esetében jeleztek pozitív irányú változást a tanulók egymáshoz való viszonyában, és fele ennyi helyszínen összegződtek a tapasztalatok úgy, hogy nem érzékeltek változást e tekintetben. Negatív irányú változásról sehonnan sem érkezett visszajelzés.

7. diagram A tanulók együttműködésében, egymáshoz való viszonyában szülők által tapasztalt változások a Komplex Alapprogram bevezetése óta; az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoportos interjúk alapján

Forrás: lsd. az 1. diagram forrását

A fókuszcsoportos beszélgetésben részt vevő szülők azonban nem csak előnyökről, pozitívumokról számoltak be, hanem említettek olyan kedvezőtlen tendenciákat, melyeket a saját gyermekük élménybeszámolóiból, tapasztalataiból szereztek. A legerősebb félelem – elsősorban a magasabb társadalmi státuszú – szülőkhöz ezzel kapcsolatban az, hogy a DFHT-s, csoportmunkás tanórák miatt az előírt, kötelező tananyagot nem tudják teljesíteni, kevesebb idő jut a gyakoroltatásra, bevésszítésre, ami rontja gyermekük továbbtanulási esélyeit a más iskolába járó kortársaikhoz képest.

Új pedagógiai módszertan („Csoportmunka”) hátrányai:

- Az alapkészségek (pl. olvasás) elsajátítására kevesebb idő jut, a gyakoroltatás otthonra marad.
- A kiemelkedően jó tanulók lassabbnak ítélik a tanulás, ismeretsajátítás tempóját (nagyobb időráfordítás, kisebb hatékonyság).
- Előírt tananyag teljesítése megkérdőjeleződik, ami a továbbtanulásnál jelenthet problémát.
- Jobban elfáradnak a gyerekek, mert ez a módszer minden egyes gyerektől aktivitást igényel.
- A tartós koncentrációt igénylő, önálló feladatok rovására mehet ez az új módszertan.

„Én úgy érzem, hogy nekem hátráltatja. Ő, pedig versenyekre jár csoportban, például furcsálltam, amihez kifejezetten jó hatással volt, ahogy az előbb mondta Lilla [...]viszont a heterogén dolgok miatt én úgy érzem, hogy ő rosszabbul éli meg, tehát ő lassabban halad. Ő úgy érzi, hogy 45 perc alatt sokkal kevesebb mindenhez jutott ő...” (KAP iskolai interjúk. OM: 031581 001)

„...ez így van, tehát hogy csapat munka most mindenki erre erősít rá meg mindenhol ez az előny meg mit tudom én. Tehát az, hogy amiben mi szocializálódtunk az ne tűnjön el teljesen, mert hogy van azért annak előnye, hogyha valaki tud hosszabb ideig egy adott feladatra koncentrálni és elmélyülni egy adott feladatban oly módon, hogy mondjuk áttanulmányoz 200-300 oldalt is ahhoz, hogy megoldjon valamit, mert vannak olyan szakmák a mai napig is amihez szükséges az.” (KAP iskolai interjúk. OM: 032366 001)

„Ez alapvetően jó, csak ez meg a középiskolában már nem lesz így és lemaradnak azokhoz képest, akik ez biztos szinte szerintem, hogy anélkül nem lehet. De ahogy itt is látszik, hogy ezért ez nem egészen így van, hogy nincs házi feladat, aki törődik a gyerekével, meg azt akarja, hogy tovább tanuljon, meg stb. az nyilván tudja, hogy ez jó gondolat egyébként csak láttam az unokahúgaimon, hogy vért izzadnak a középiskolában, gimnáziumban.” (KAP iskolai interjúk. OM: 032366 001)

Az Oktatási Hivatal jegyzőkönyvei szerint arra a kérdésre, hogy „Gyermekeik mit kedvelnek a leginkább azok közül az újdonságok közül, amelyek kapcsolatba hozhatók a Komplex Alapprogrammal?” az újfajta tanítás-tanulásmódszertant, a csoportmunkát említették a szülők.

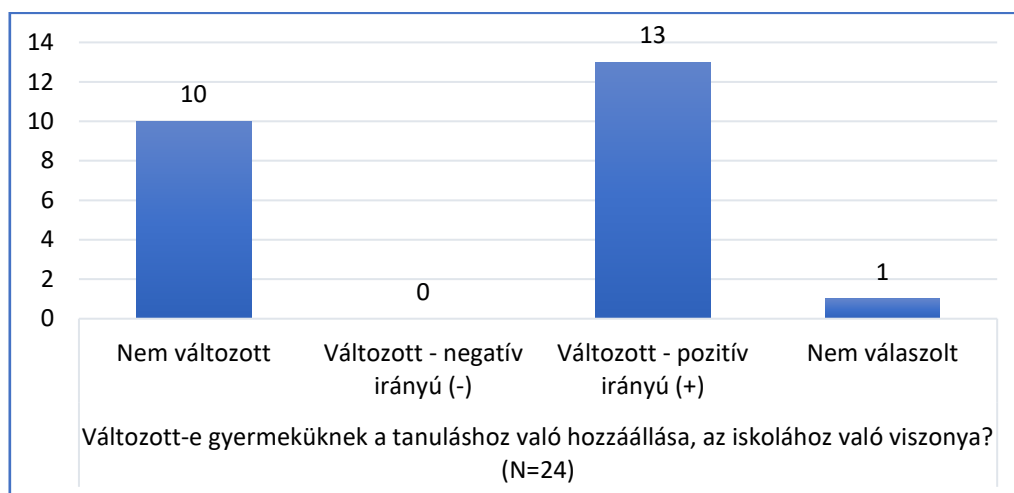
„Csoportmunkát, vándorkupát, pozitív, megerősítő értékelést, „mi”-élményt.” (Szontagh, Kézy 2019e)

„A különböző szerepek kipróbálását: „nem mindig XY a főnök, hanem én is lehetek”. (Szőke-Milinte Enikő, Kézy 2019)

„Alapvetően a játékosságot, a hagyományos osztálytermi munka „felbontását”.” (Szűcs, Mészáros-Vásárhelyi 2019f)

Az Oktatási Hivatal adatai szerint a szülők nem jeleztek negatív irányú változást gyermekük tanulási motivációiban és az iskolához fűződő viszonyukban a Komplex Alapprogram bevezetése óta, ugyanakkor a 24 helyszínen készült fókuszcsoportos interjú alapján 13 intézményegység vonatkozásában igazolható, hogy a gyermekek tanuláshoz való hozzáállása kedvező irányban változott a szülők szerint.

8. diagram A gyermek tanuláshoz való hozzáállása és az iskolához való viszonyának változása az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoportos interjúk alapján

Forrás: lsd. az 1. diagram forrását

1.3.2 Új délutáni alprogrami foglalkozások szülői megítélése

A 2018/19-es tanév során – a KAP program kipróbálási szakaszában – a szülőket is megkérdeztünk a délutáni időszaki programjairól. Kutatási kérdéseink elsősorban arra irányultak, hogy a szülők hogyan értesültek, mit tudnak az alprogrami foglalkozásokról, és véleményük szerint gyermekük hogyan fogadta ezeket a délutáni órákat.

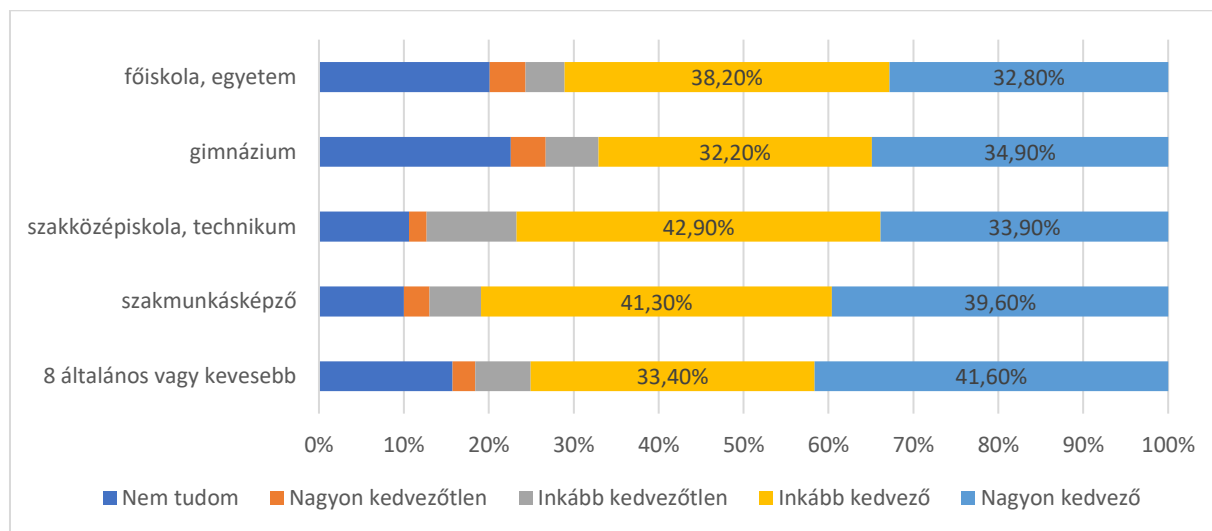
Az évzáró szülői adatfelvétel vizsgálta a szülői vélekedéseket a 4. évfolyamos tanulók délutáni időszakijáról. Megkérdeztük a szülőket arról, hogy gyermekük bent marad-e délután az iskolában, részt vesz-e az újonnan beindított délutáni alprogramokon. A válaszadó szülők (N=1217) közel kétharmada jelezte, hogy 4. osztályos gyermeke bent marad az iskolában délután. Ez az arányszám elsősorban a

már meglévő napközis rendszernek tudható be, mivel alsó tagozaton a tanulók hagyományosan bent tartózkodnak az iskolában. Az alprogrami foglalkozásokon való részvétel is hasonló arányt mutat. A válaszadó szülők 75,3%-a jelezte, hogy gyermeke részt vesz a délutáni foglalkozásokon. Megkérdeztük a szülőket arról, hogy elégedettek-e az iskola délutáni programjaival (szakkörök, alprogramok). Ebben az esetben az nem különíthető el egyértelműen, hogy a válaszadó a már évek óta működő szakkörre vagy az új alprogrami foglalkozásokra gondol-e, de az elégedettség a délutáni foglalkozásokról a szülők körében elég magas. Közel 88%-uk az elégedettségét jelezte („Elégedett vagyok az iskola délutáni foglalkozásaival (pl. szakkörök, alprogramok)”).

Annak érdekében, hogy világosan látható legyen az új alprogrami foglalkozások megítélése, külön kérdésben érdeklődtük a KAP által bevezetett változásokról. Az alábbi táblázat azt mutatja, hogy ezekről a délutáni alprogrami foglalkozásokról alapvetően kedvezően nyilatkoznak a szülők. Közel 37%-uk jelezte, hogy nagyon kedvező, hogy beindultak ezek az újfajta foglalkozások délután. Ugyanakkor a válaszadó szülők (N=1144) 9,7%-a úgy vélte, hogy inkább kedvezőtlen az új alprogrami foglalkozásoknak a bevezetése. Viszonylag magas (15,8%) volt azoknak a szülőknek az aránya, akik nem tudták megítélni, vagy nem tudtak ezekről a foglalkozásokról. (lásd: 9. diagram)

Megvizsgáltuk ezt a kérdést a 4. évfolyamos tanulók családi háttere (anya iskolai végzettsége), és az iskola településtípusa szerint. Az elemzés azt mutatja, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők nagyobb arányban ítélik meg kedvezően a délutáni alprogrami foglalkozásokat, szemben a magasabb társadalmi státuszú szülőkkel.

9. diagram Ön mennyire tartja kedvezőnek gyermeke szempontjából az alábbi változtatásokat?
Több újfajta foglalkozás van délután (alprogramok)? A gyermek édesanyjának (nevelőanyjának) legmagasabb iskolai végzettsége alapján. (Szülői válaszok %-ban, N=1125, p=0,018)

Forrás: KAP-MÉM szülői évváró kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

Emellett a településtípus szerinti bontásban látható, hogy a kistérségi iskolákba járó tanulók szülei elégedettebbek a délutáni foglalkozásokkal, mint a nagyobb városokban, megyeszékhelyeken található iskolákba járóké. Míg a felsőfokú végzettségű szülők 32,8%-a tartja nagyon kedvezőnek ezeket a változtatásokat, addig az általános iskolát végzettek több, mint 41%-a vélekedik így. Másrészt a községi iskolákba járó gyerekek szüleinek közel 40%-a nagyon elégedett, míg a fővárosi iskolába járó tanulók szüleinek 34,4%-a gondolja nagyon kedvezőnek az újfajta foglalkozásokat. Összességében az látható,

hogy *elsősorban a kisebb településeken, községekben élők és az alacsonyabb társadalmi státuszú családok vélekednek kedvezőbben a délutáni alprogrami foglalkozások bevezetéséről*. A magasabb társadalmi helyzetű családok és a nagyvárosokban élők láthatóan kritikusabban viszonyulnak ehhez a kérdéshez (lásd 2. táblázat).

KAP délutáni alprogramok, délutáni benntartózkodás

A KAP programban meglévő alprogrami elemek akkor tudnak érvényesülni, ha a tanuló délután bent tartózkodik az iskolában. Ennek a feltételrendszernek a kialakítása azonban igen eltérő mintázatban jelenik meg az iskolákban. Ahol a meglévő napközire és iskolaotthonos oktatásra épül rá ez az új rendszer, ott könnyebb a bevezetése, mivel a tanulók eddig is bent voltak délután. Más iskolákban ez feszültséget keltett, de többnyire az iskolák követték azt a korábbi gyakorlatot, mely szerint a szülő kikérheti gyermekét, s ezzel mentesül a délutáni foglalkozások részvétele alól. Ez főként azoknál a tanulóknál merül fel, akik iskolán kívüli foglalkozásokra járnak, melynek költségeit a szülők állják. Sok szülő, aki biztosítani tudja az otthoni felügyeletet szintén kikéri gyermekét, de a tapasztalatok szerint vannak gyermekek, akik a vonzó alprogrami órák miatt inkább az iskolában maradnak délután is.

„Első szülői értekezleten ott kaptunk róla írásos tájékoztatást is. Kicsit közfelháborodást keltett legalább is a negyedik osztályban mikor arról volt szó, hogy minden gyereknek óráig kötelező itt maradni. Ez volt ugye az első kör, azán rájöttek, hogy ez nem feltétlen megvalósítható. Lehet, hogy vannak olyan intézmények, ahol igen, de itt helyben ez nem úgy tűnt. Mer azért van sok szülő, aki otthon van és szeretné, ha már kettőkor hazamenne a gyerek és foglalkozhatna vele. És végül itt úgy került bevezetésre, hogy lehetett választani, hogy egyáltalán melyik az az alprogram, ami a gyereket egyáltalán érdekli, mert nem biztos, hogy minden érdekli, bár nem baj az, ha széles a látóköre.” (KAP iskolai interjúk. OM: 201226 001)

„Igen, meg itt a délutáni elfoglaltságokban is tehát nekem eddig nem akart napközis lenni, nem is az és mondta otthon, hogy mondták a többiek, hogy olyan jó volt. És akkor nem lehetek? És mondtam neki, hogy jó, hát figyelj, ha szeretnél, akkor maradj itt. Amit hall a többiektől, mert nyilván, hogy a gyerek a gyerek felé jobban nyit, mint felénk. Lehet, hogy jobban elmondja, hogy mi történt a egy-egy délután folyamán és még ez is ösztönzőleg hat, hogy egyik gyerek a másiknak elmondja, hogy ez milyen jó és ő ebben is részt szeretne venni.” (KAP iskolai interjúk. OM: 029145 001)

Az alprogramok mennyiségi, minőségi elemei

A megkérdezett szülők többsége arról számolt be, hogy gyermekeik szeretik ezeket az alprogrami foglalkozásokat, mert élményszerűek, újdonságot jelentenek. Főként azokban az iskolákban nyilatkoztak erről, ahol a délutáni időszámban nem volt nagyszámú, érdekes programkínálat (pl. szakkörök, iskolán kívüli programok). Több intézményben a pedagógushíányból és/vagy a gyereklétszámból eredően nem osztályonként, hanem évfolyamonként szervezik meg ezeket a

foglalkozásokat, ami azt jelenti, hogy a gyerekeket több új tanár veszi körül. A szülők szerint a többféle szokatlan, új környezet feldolgozása egyes gyerekeknél szétesettséget, dezorientációt idéz elő.

A szülői fókuszcsoportos interjúk tapasztalataiból az alább felvázolt előnyök és hátrányok rajzolódnak ki.

Új alprogrami foglalkozások előnyei:

- A gyerekek szeretik, szívesen vesznek részt ezeken a foglalkozásokon.
- A gyermekek számára vonzóak az újfajta ismeretszerzési módszerek.

Új alprogrami foglalkozások hátrányai:

- A jó képességű tanulónak nem jut idő a versenyekre való felkészülésre (tehetséggondozó órák, felzárkóztató órák kérdése).
- Kevesebb szabadidő, kevesebb idő a szabad játékra.
- Nagyobb leterheltséget jelenthet, fáradtabbak a gyerekek.
- Elveszi az időt a gyakorlástól, az alapkészségek elsajátításától (házi feladat kérdése).

„...ugye ezek a délutáni programok egy picit a játszási időből vesznek el nekik, tehát ugye, mint negyedikben is, hogy szinte nincs is játszási idejük, mert egymást érik ezek az órák, ebéd után mindjárt kezdődnek ezek az órák. Például nekünk is egy héten kétszer, és akkor kimarad a játszás, amikor még igényli a gyerek, pláne meg már jön a jó idő, hogy megebédeltünk, és kimegyünk és szaladgálunk, fogócskázunk vagy kispályára, parkba megyünk játszani, vagy csak csúzdázunk. És ugye ezek, ezek elmaradnak, mert jönni kell és kezdődnek az órák. Talán ennyi, ami egy picit úgy elveszi az idejükből.” (KAP iskolai interjúk. OM: 202748 003)

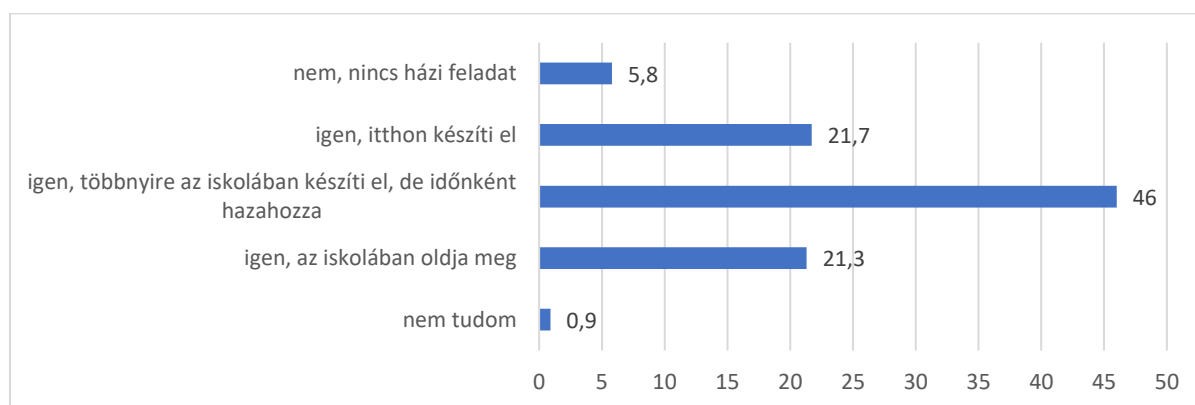
„Szerintem inkább ajánlanám, én legalábbis úgy vagyok, én ajánlanám mindenkinek, mert ez jó, sokkal gyerekközelibb, mint az előző fajta oktatás volt, hanem itt a tananyagnak a mennyiségét csökkenteném. Tehát én ebbe gondolnék bele, hogy ezeknek a kis gyerekeknek még több idő kell, így, ahogy mondjátok ti, hogy a szaladgálás, a kinti, nem a testnevelési szaladgálásra. Hanem amikor kimennek a parkba csak és elengedem magam és nem kell arra gondolnom, hogy most tanár néni ezt mondja, meg azt mondja, meg ezt kell csinálni, hanem csak elengedi magát. Kikapcsol. Az egész tanulást, tehát ahogy a tanulás megy, azt viszont mindenkinek, azt mondanám, hogy ezt mindenkinek így kéne, mert sokkal magabiztosabbak a gyerekek.” (KAP iskolai interjúk. OM: 202748 003)

„Majd jövőre azt mondják, kötelezően bevezetni minden gyereknek [ALPROGARM FOGALK.]. Én ettől félek, mint szülő, és akkor ebben most nem akarok a munkatársaim ellen, meg magam ellen beszélni, de nem tudok. A gyerekeknek kell a szabadság. Ha nem akar itt lenni, akkor ne legyen. És ugye a Komplex Alapprogramban pont az önkéntesség lenne a lényeg, hogy nem erőltetjük a gyerekekre. Én ezt a veszélyt látom benne, mint szülő.” (KAP iskolai interjúk. OM: 032339 001)

1.3.3 Házi feladat kérdésköre szülői nézőpontból

A házi feladat kérdése szorosan kapcsolódik a délutáni időszáv témájához, akár szervezési, akár didaktikai, akár erőforrás-szükséglet szempontjából. A szülők közel 93,1%-a úgy tudja, hogy gyermeke kap az iskolában házi feladatot, amit a túlnyomó többség (70,4%) az iskolában old meg, kisebb része (22,7%) otthon készíti el. A KAP pilot programban résztvevő iskolákba járó 4. évfolyamos tanulók szüleinek mindössze 5,8%-a jelezte azt, hogy nincs házi feladat. A szülők nagy része (60,7%) fontosnak ítéli a házi feladat intézményét, ugyanakkor 11,7%-uk szerint ez nem lényeges (lásd: 1. táblázat3. táblázat).

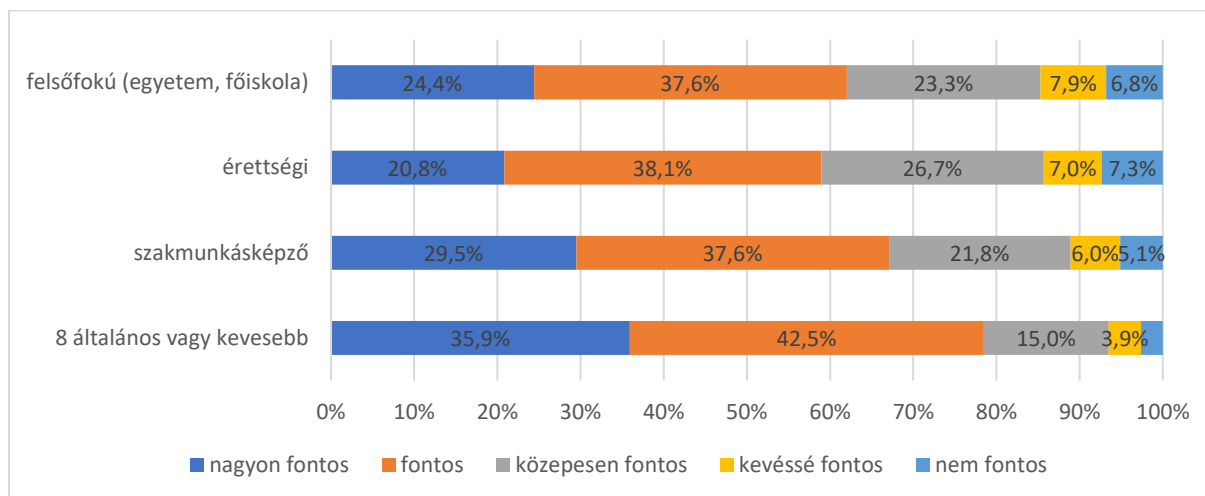
10. diagram Gyermeke kap-e házi feladatot ebben a tanévben? (Szülői válaszok %-ban, n=1217)

Forrás: KAP-MÉM szülői évvégi kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

További elemzéseink azt mutatják, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségű szülők nagyobb arányban tartják fontosnak a házi feladatot, mint a felsőfokú végzettségűek ($p < 0,001$). Míg a maximum nyolc osztályos általános iskolát végzett szülők 78,4%-a fontosnak, vagy nagyon fontosnak véli a házi feladat adását, addig a felsőfokú végzettségűeknek 62%-a gondolja így. Az előbbi szülői csoport 6,5%-a, az utóbbi közel 15%-a nem tartja fontosnak a házi feladat intézményét. Ez a szignifikáns összefüggés cáfolta feltevésünket, miszerint elsősorban a magasabb iskolai végzettségű szülők igénylik a házi feladatot gyermekük gyakoroltatása érdekében. Ennek az összefüggésnek az ismeretében felmerülhet, hogy a magasan kvalifikált szülők nem a házi feladat intézményében látják az egyedüli üdvöztető megoldást gyermekük tanulmányi teljesítményének növeléséhez. Másrészt az összefüggés mögött fennállhat az is, hogy a kérdőívet kitöltő alacsony iskolázottságú szülők jelentős része a gyermekükre odafigyelő, ambiciózus szülők közül került ki (11. diagram).

11. diagram Mennyire tartja fontosnak, hogy gyermeke kapjon házi feladatot? (Szülők válaszok %-ban, n=1284)

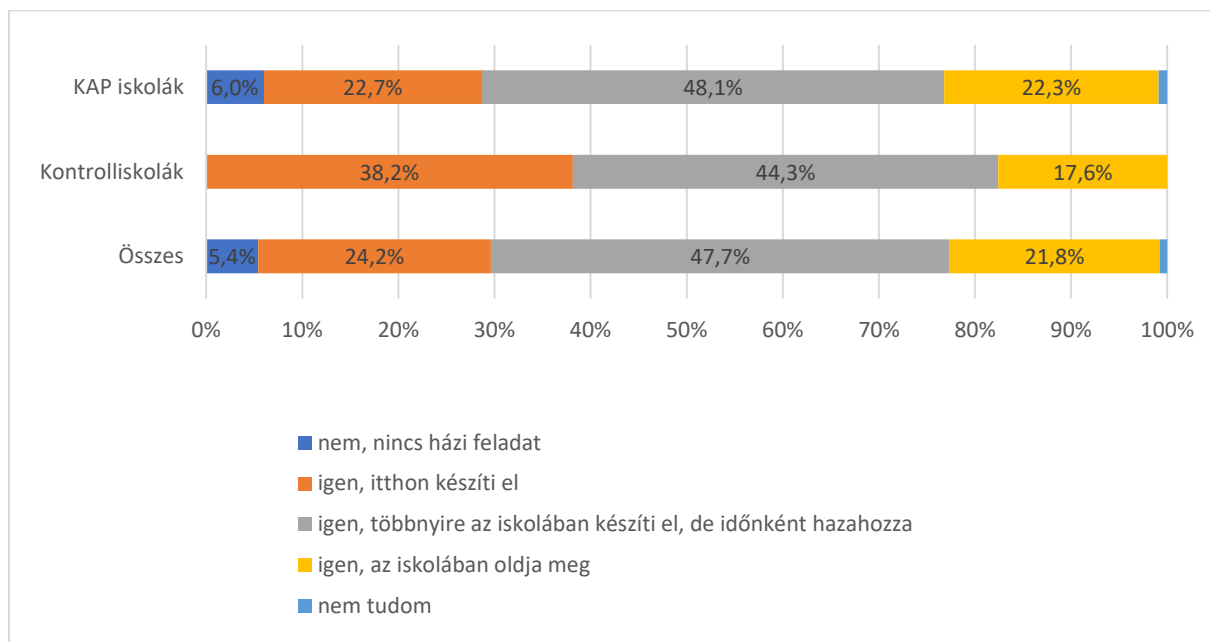
Forrás: KAP-MÉM szülői évváró kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

Hasonló összefüggés figyelhető meg településtípus szerinti bontásban (ez részben összefüggésben van a társadalmi helyzettel), miszerint elsősorban a községi iskolákba járó tanulók szülei tartják fontosnak a házi feladatot, szemben a megyeszékhelyi iskolákba járók szüleivel ($p=0,003$) (lásd: 3. táblázat).

A házi feladat kérdéskörét megvizsgáltuk a *kontrolliskolákba járó 4. évfolyamos tanulók szüleinek válaszainak* ismeretében is. Feltevésünk az volt, nincs szignifikáns összefüggés a KAP programot bevezető általános iskolák és a kontrolliskolák között a házi feladatra vonatkozó egyes kérdések tekintetében. Az elemzés eredményei azt mutatják, hogy szignifikáns összefüggés ($p<0,001$) mutatható ki az alábbi kérdésekben: „Gyermeke kap-e házi feladatot ebben a tanévben?”, „Milyen gyakran fordulnak elő gyermekével az alábbiak? Gyerme kem itthon készíti el a házi feladatot, leckét”). Ugyanakkor nem találtunk szignifikáns összefüggést a házi feladat fontosságának megítélése tekintetében („Mennyire tartja fontosnak, hogy gyermeke kapjon házi feladatot?” $p=0,09$; és az otthon tanuláshoz kapcsolódó attitűdben „Szívesen segítek itthon a házi feladat elkészítésében, a tanulásban” $p=0,412$).

Az alábbi ábra azt mutatja, hogy szülői válaszok szerint a KAP iskolák egy részben (6%) nincs házi feladat, és ahol van ott is nagyarányban az iskolában készítik el a tanulók. A kontrolliskolákban jóval nagyobb arányban (38,2%) válaszoltak úgy a szülők, hogy otthon készíti el a házi feladatot gyermekük, míg ez a KAP iskolákban 22,7% (12. diagram).

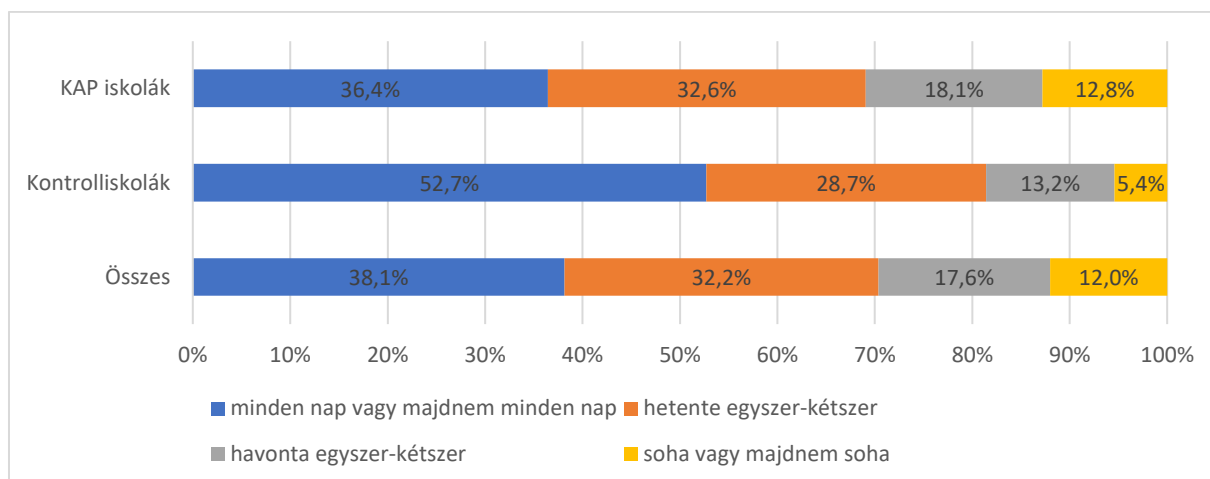
12. diagram Gyermek kap-e házi feladatot ebben a tanévben? (Szülői válaszok %-ban, n=1164, n=131) ($p<0,001$)

Forrás: KAP-MÉM szülői évváró kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

Az előbbihez hasonló összefüggés látható az alábbi ábrán, miszerint a kontrolliskolákba járó tanulók jóval nagyobb arányban készítik el otthon a házi feladatukat, mint a KAP iskolákba járók. A gyakorisági skálán is leolvasható, hogy a KAP iskolákba járók ritkábban készítik el otthon a házi feladatukat, többek között azért, mert abban az iskolában nem adnak fel házi feladatot. A válaszadó szülők 12,8%-a jelezte, hogy gyermekük soha nem ír házi feladatot otthon (13. diagram).

13. diagram Milyen gyakran fordulnak elő gyermekével az alábbiak? Gyermekem itthon készíti el a házi feladatot, leckét. (Szülői válaszok %-ban, n=1158, n=129) ($p<0,001$)

Forrás: KAP-MÉM szülői évváró kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

A kvantitatív adatok értelmezése során felmerült, hogy az egyes társadalmi réteghez tartozó szülők valószínűleg az elvárt válaszokat adták arra a kérdésre, hogy „Mennyire tartja fontosnak, hogy gyermeke kapjon házi feladatot?”. A fókuszcsoporthoz tartozó információk azonban

árnyalják ezt a képet, mely szerint a gyakorlatban a magasabban kvalifikált szülők szorgalmazták a házi feladatra, a gyakorlásra fordított idő megtartását a továbbtanulás miatt.

Az interjúkból az is kiolvasható, hogy intézményenként nagyon változó az a gyakorlat, ahogyan a házi feladat kérdését kezelik. Egyes intézmények, melyek nem hagyták el a házi feladat intézményét, a kettő együtt él tovább. Ezekben az esetekben számoltak be a szülők nagyobb leterheltségről. Más iskolákban a házi feladat elkészítésével töltött időtartam idejére épültek be az alprogrami foglalkozások. A legkritikább esetben talákoztunk olyan gyakorlattal, melyet a KAP koncepció javasol, miszerint az alprogrami foglalkozások teret adnának egyfajta gyakorlásnak. Itt alapvetően az élményszerűsége van a hangsúly, mely kizárja a „drill” -t, a kötelezően elsajátítandó tartalmakat ezekről a foglalkozásokról. Legtöbb iskolában átnevezték a házi feladatot, gyakorló- vagy szorgalmi feladatnak, ami néhol kötelező, de többnyire választható formában él tovább.

Azokban az iskolákban, ahol a KAP program bevezetésével megszűnt a házi feladat intézménye, a szülők a következő kérdéseket, problémákat vetették fel a fókuszcsoporthoz tartozó interjúkban:

- Az alapkészségek elsajátítására nincs elég időtartam.
- Otthonra marad a gyakoroltatás, vagy a különórák megfizetése a számonkéréshez, a felső tagozatra való áttéréshez, vagy a jövőbeni továbbtanuláshoz.
- Kevesebb iskolán kívüli szabadidő, mert otthoni tanulás miatt (napközi hiányában) kitolódik a tanulás időtartama.
- Nincs önálló otthoni munkavégzés (házi feladat), kötelességtudat kialakítása nehezebb.

„...az lényeges ám, nagy könnyebbség, hogy otthon nem kell még házi feladatot írni, itt a napköziben megírják, jó, lehet, hogy nem mindig van rá idő, hogy átnézzék, hogy jó-e, de hogy készen van, az biztos. Nálunk általában megnézik.... Megnézik, de nem mindig, volt, hogy szólt a tanító néni, hogy készen van, de nézzük át. Ennyi.” (KAP iskolai interjúk. OM: 201678 001)

„Egy hátrányát láttam, hogy nem kapnak házi feladatot, az most amikor negyedikben a legjobban kellene nekik, amikor felkészüljenek a felső tagozatra, pont most nem kapnak. Úgy házi feladatot, hogy az otthon tanulást kiveszik a kezükből és ez szerintem annyira jó így, ötödik évfolyam előtt. Lentebbi évfolyamon szerintem jó lehet, de így ez nem olyan biztos, hogy ez jó.” (KAP iskolai interjúk. OM: 031897 001)

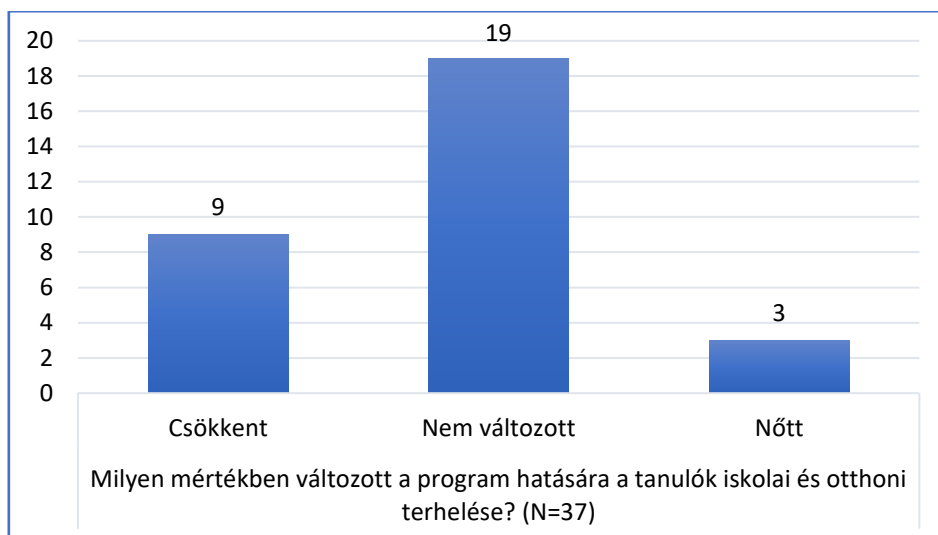
„Hát ugye szorgalmi feladatnak meg ajánlott feladatnak van feltüntetve, de hát én mondom otthon a gyerekek, hogy a szorgalmi feladat az ugyan olyan, mint a házi feladat, csak másként hívják...” (KAP iskolai interjúk. OM: 032366 001)

„De mindennapos az, hogy hazaérünk és mindennapos az, hogy minimum fél hatig ott ülünk még az asztalnál és olvasunk és írunk. Ha nem írunk, akkor olvasunk fél hatig, tehát ennek óriási nagy hiánya van.” (KAP iskolai interjúk. OM: 202748 003)

Az Oktatási Hivatal intézményvezetőkre vonatkozó interjúk adatfelvétele alapján az intézmények egy részében a programnak tulajdoníthatóan csökkent a tanulók iskolai és otthoni terhelése. (14. diagram) Az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúkban együttesen kérdezték rá az otthoni és iskolai terhelés változásának észlelésére. A 24 összefoglalt válasz közül kettő nem volt

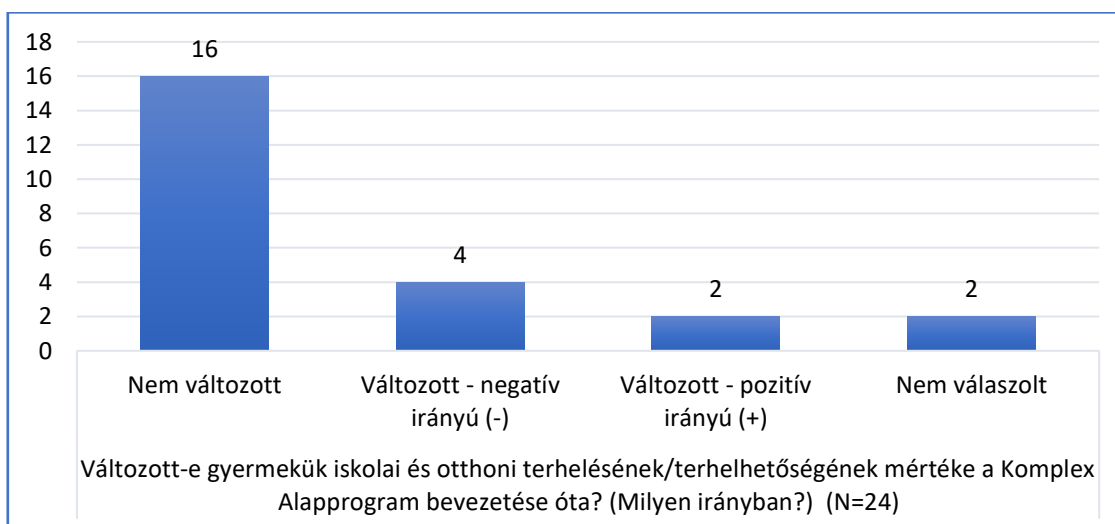
értékelhető ebben a témában, 4 negatív, 2 pozitív irányú változásról számolt be. További 16 interjúban úgy összegezhető az eredmények, hogy a Komplex Alapprogram bevezetését követően nem volt érdemi változás a gyermek iskolai és otthoni terhelésében – legalábbis a szülők véleményei alapján. (15. diagram)

14. diagram A tanulók iskolai és otthoni terhelésének változása a program hatására. Oktatási Hivatal által készített vezetői interjú adatfelvételek alapján

Forrás: lsd. az 1. diagram forrását

15. diagram A gyermek iskolai és otthoni terhelésének/terhelhetőségének mértéke a Komplex Alapprogram bevezetése óta az az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoportos interjúk alapján

Forrás: lsd. az 1. diagram forrását

Összegzés

Az „Élménysuli” népszerű hívószóként jelent meg a szülők körében, túlnyomórészt pozitívan fogadták az új programot. A kipróbálási szakasz első félévének szülői tapasztalatai szerint az új pedagógiai módszertan (DFHT) által vezetett tanórák tetszenek a gyerekeknek. Érzékelhetően növekedett a gyerekek közötti interakció, ami a délutáni szabadidős sávban vagy akár az iskolán kívüli időszakban is tetten érhető. Többet beszélgetnek, játszanak együtt azokkal a gyerekekkel is, akikkel eddig nem tettek. Ugyanakkor némely szülők – elsősorban a magasabban iskolázott, ambiciózus szülők – tartanak attól, hogy gyermekeik tanulmányi teljesítménye elmaradhat azokhoz képest, akik nem az alapprogram szerint haladnak, így továbbra is erős házfeladat-elvárás rendszer mellett tanulnak. Sok szülő helyzetértékelésében a házi feladatok pedagógiai célú alkalmazásának módosulása kockázati tényezőnek tűnik, ez azonban a Komplex Alapprogramon kívüli tényezőktől meghatározott. Összességében a Komplex Alapprogram kipróbálási szakaszáról az évközi, év végi szülői adatfelvételek alapján olyan kép rajzolódik ki, mely szerint a szülők számára kedvező irányú változás az élményközpontúság és a szociális készségek erősödése.

2. Melléklet

1. táblázat Mennyire tartja fontosnak a házi feladatot gyermeke számára?

Válaszok	N	%
Nem fontos	64	5,4
Kevéssé fontos	74	6,3
Közepesen fontos	257	21,8
Fontos	459	38,9
Nagyon fontos	326	27,6
Összes	1180	100

Forrás: KAP-MÉM szülői évfárá kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

2. táblázat Szülői vélemények az újfajta délutáni foglalkozásokról településtípus szerinti bontásban

Ebben a tanévben több területen is változás volt a programot bevezető iskolákban. Ön mennyire tartja kedvezőnek gyermeke szempontjából az alábbi változtatásokat? Több újfajta foglalkozás van délután (alprogramok) (Szülői válaszok %-ban, N=1144, p<0,001).

Településtípus	Nagyon kedvező	Inkább kedvező	Inkább kedvezőtlen	Nagyon kedvezőtlen	Nem tudom
Budapest	34,4	18,8	3,1	0,0	43,8
Megyeszékhely	36,0	43,9	5,0	2,9	12,2
Egyéb város	35,4	36,3	7,1	2,7	18,5
Község	39,6	38,4	6,6	4,0	11,4

Forrás: KAP-MÉM szülői évfárá kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

3. táblázat Szülői vélemények a házi feladat fontosságáról településtípus szerinti bontásban

Mennyire tartja fontosnak, hogy gyermeke kapjon házi feladatot? (Szülői válaszok %-ban, N=1180, p=0,003)

Településtípus	Nagyon fontos	Fontos	Közepesen fontos	Kevéssé fontos	Nem fontos
Megyeszékhely, főváros	22,6	35,0	24,9	6,8	10,7
Egyéb város	26,9	38,5	22,3	6,2	6,2
Község	30,7	41,0	19,9	6,2	2,3
Összes	27,6	38,9	21,8	6,3	5,4

Forrás: KAP-MÉM szülői évfárá kérdőíves adatfelvétel (KAP - MÉM 2019c. június)

Felhasznált irodalom

Bagdiné, Dudog Orsolya Annamária; Rákóczi, Enikő (2019): Csurgay Franciska Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoporthoz interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített feljegyzés. Táborfalva.

Bánné, Mészáros Anikó; Rákóczi, Enikő (2019a): Egri Balassi Bálint Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoporthoz interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített feljegyzés. Eger.

Bánné, Mészáros Anikó; Rákóczi, Enikő (2019b): Felsőzsolcai Szent István Katolikus Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoporthoz interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített feljegyzés. Felsőzsolca.

Bíró, Dóra (2019): Bíró Dóra, KAP iskolai interjúk. Pusztaszabolcs. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Pusztaszabolcs.

Borsodi, Csilla Noémi (2019): Borsodi Csilla Noémi, KAP iskolai interjúk. Köröm. Interview with Intézményvezető. Köröm.

Dudok, Dávid (2019a): Dudok Dávid, KAP iskolai interjúk. Nyergesújfalu. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Nyergesújfalu.

Dudok, Dávid (2019b): Dudok Dávid, KAP iskolai interjúk. Nagyigmánd. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Nagyigmánd.

Farkas, Gergő (2019): Farkas Gergő, KAP iskolai interjúk. Csemő. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok. Csemő.

Gulyás, Benjámin (2019): Gulyás Benjámin, KAP iskolai interjúk. Jászkarajenő. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Jászkarajenő.

Gyurkó, Gábor; Rákóczi, Enikő (2019): Várkonyi István Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoporthoz interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített feljegyzés. Cegléd.

Harmosné, Végh Mária; Makláriné, Hajas Teréz (2019): Nógrádmegyeri Mikszáth Kálmán Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoporthoz interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített feljegyzés. Nógrádmegyer.

Hirschné, Faragó Tünde; Makláriné, Hajas Teréz (2019): Monori Kossuth Lajos Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoporthoz interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített feljegyzés. Monor.

KAP - MÉM (2018 október): Szülői adatfelvétel adatbázis. KAP kipróbáló iskolák évkezdő szakasz.

KAP - MÉM (2018): Szülői kérdőív. Évkezdő. EKE-OFI.

KAP - MÉM (2019a): Szülői fókuszcsoporthoz. Évközi. EKE-OFI.

KAP - MÉM (2019b): Szülői kérdőív. Évzáró. EKE-OFI.

KAP - MÉM (2019. június): Szülői kérdőíves adatfelvétel. KAP kipróbáló iskolák - évzáró szakasz.

Karászi, Csaba; Rákóczi, Enikő (2019): Szent Erzsébet Katolikus Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoporthoz interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített feljegyzés. Sárospatak.

Kaszásné, Tóth Judit; Mészáros-Vásárhelyi, Katalin (2019): Szent II. János Pál Katolikus Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoportos interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített fejegyzés. Köröm.

Lucza, Dorottya (2019): Lucza Dorottya, KAP iskolai interjúk. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Besenyőtelek.

Molnár, Péter (2019a): Molnár Péter, KAP iskolai interjúk. Kömlő. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Kömlő.

Molnár, Péter (2019b): Molnár Péter, KAP iskolai interjúk. Adács. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Adács.

Nagy, Domonkos (2019a): Nagy Domonkos, KAP iskolai interjúk. Táborfalva. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Táborfalva.

Nagy, Domonkos (2019b): Nagy Domonkos, KAP iskolai interjúk. Hernád. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok. Hernád.

Németh, Zoltánné (2019): Németh Zoltánné, KAP iskolai interjúk. Parád. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Parád.

Sándor, Lilla (2019): Sándor Lilla, KAP iskolai interjúk. Galgamácsa. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Galgamácsa.

Szontagh, Pál; Kézy, Ágnes (2019): Kaffka Margit Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoportos interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített fejegyzés. Budapest.

Szőke-Milinte Enikő; Kézy, Ágnes (2019): Eszterházy Károly Egyetem Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskola és Pedagógiai Intézet. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoportos interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített fejegyzés. Eger.

Szűcs, Tibor; Mészáros-Vásárhelyi, Katalin (2019): Kompolt-Nagyúti Általános Iskola. Szakértői feljegyzés szülőkkel készített fókuszcsoportos interjúról. EFOP-3.1.2-16-2016-00001 projekt keretében az Oktatási Hivatal mint konzorciumi partner által készített fejegyzés. Kompolt.

Turós, Mátyás (2019): Turós Mátyás, KAP iskolai interjúk. Boconád. Interview with Intézményvezető, Pedagógusok, Szülők. Boconád.

Diagramok jegyzéke

1. diagram A szülők egyetértése a Komplex Alapprogram céljaival és a program bevezetésével gyermekük iskolájában az Oktatási Hivatal által készített fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján	6
2. diagram A szülők KAP-informáltsága a gyermek édesanyjának (nevelőanyjának) legmagasabb iskolai végzettsége alapján. (Szülői válaszok %-ban, N=1415, $p<0,001$)	7
3. diagram Honnan hallott a Komplex Alapprogramról („Élménysuliról”)? N=1543	8
4. diagram A projekt honlapjának ismertsége a szülők körében az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján	9
5. diagram A szülők és az intézmény kapcsolatának változása a Komplex Alapprogram bevezetése óta az Oktatási Hivatal szakértői által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján	10
6. diagram Ebben a tanévben több területen is változás volt a programot bevezető iskolákban. Ön mennyire tartja kedvezőnek gyermeke szempontjából az alábbi változtatásokat? (Szülői válaszok %-ban, N=1217). 11	
7. diagram A tanulók együttműködésében, egymáshoz való viszonyában szülők által tapasztalt változások a Komplex Alapprogram bevezetése óta; az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján	13
8. diagram A gyermek tanuláshoz való hozzáállása és az iskolához való viszonyának változása az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján.....	15
9. diagram Ön mennyire tartja kedvezőnek gyermeke szempontjából az alábbi változtatásokat? Több újfajta foglalkozás van délután (alprogramok)? A gyermek édesanyjának (nevelőanyjának) legmagasabb iskolai végzettsége alapján. (Szülői válaszok %-ban, N=1125, $p=0,018$).....	16
10. diagram Gyermeke kap-e házi feladatot ebben a tanévben? (Szülői válaszok %-ban, n=1217).....	19
11. diagram Mennyire tartja fontosnak, hogy gyermeke kapjon házi feladatot? (Szülői válaszok %-ban, n=114) 20	
12. diagram Gyermeke kap-e házi feladatot ebben a tanévben? (Szülői válaszok %-ban, n=1164, $n=131$) ($p<0,001$)	21
13. diagram Milyen gyakran fordulnak elő gyermekével az alábbiak? Gyermeke itthon készíti el a házi feladatot, leckét. (Szülői válaszok %-ban, n=1158, n=129) ($p<0,001$)	21
14. diagram A tanulók iskolai és otthoni terhelésének változása a program hatására. Oktatási Hivatal által készített vezetői interjúk adatfelvételek alapján.....	23
15. diagram A gyermek iskolai és otthoni terhelésének/terhelhetőségének mértéke a Komplex Alapprogram bevezetése óta az az Oktatási Hivatal által készített szülői fókuszcsoporthoz tartozó interjúk alapján 23	

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat Mennyire tartja fontosnak a házi feladatot gyermeke számára?.....	25
2. táblázat Szülői vélemények az újfajta délutáni foglalkozásokról településtípus szerinti bontásban	25
3. táblázat Szülői vélemények a házi feladat fontosságáról településtípus szerinti bontásban	25